

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ในระบบการศึกษาของเด็กในครัวเรือนแห่วงกลาง*

กิตติภูมิ วิเศษศักดิ์**

(วันที่รับบทความ: 21 กันยายน 2563; วันที่แก้ไขบทความ: 15 ธันวาคม 2563; วันตอบรับบทความ: 6 มกราคม 2564)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อโอกาสของการคงอยู่ในระบบการศึกษาของเด็กในครัวเรือนแห่วงกลาง และเพื่อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาที่รวมถึงข้อเสนอแนะในการช่วยเหลือส่งเสริมให้เด็กในครัวเรือนแห่วงกลางมีโอกาสมากขึ้นในการคงอยู่ในระบบการศึกษาโดยใช้แนวคิดเรื่องความเปราะบางเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลการสำรวจภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2558 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติโดยใช้วิธีการวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกส์แบบทวี ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยส่วนใหญ่ที่มีอิทธิพลทำให้โอกาสในการคงอยู่ในระบบการศึกษาของเด็กในครัวเรือนแห่วงกลางลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ 1. อายุของเด็ก 2. การไปทำงานต่างประเทศของพ่อแม่ การเสียชีวิตของพ่อแม่ การไปทำงานต่างจังหวัดของพ่อแม่ และการแยกทางกันของพ่อแม่ 3. การใช้ภาษาถิ่นหรือ ภาษาส่วย พูดในครัวเรือน ส่งผลให้เด็กในครัวเรือนแห่วงกลางมีโอกาสที่ลดลงในการคงอยู่ในระบบการศึกษาถึงร้อยละ 61.9 5. การได้รับอาหารกลางวันฟรี/อาหารเสริมฟรีที่โรงเรียน ในช่วง 1 – 5 ปีที่ผ่านมา 6. สวัสดิการที่ได้รับจากรัฐในช่วง 1- 2ปีที่ผ่านมา 7. การตั้งครัวเรือนอยู่ในภาคกลางและภาคใต้ การศึกษานี้มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและข้อเสนอมาตรการที่สำคัญ เช่น 1. กำหนดนโยบายให้ความช่วยเหลือแก่เด็กในครัวเรือนแห่วงกลางที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์เป็นการเฉพาะ 2. ขยายขอบเขตนโยบายสวัสดิการ ความช่วยเหลือต่าง ๆ ให้ครัวเรือนแห่วงกลางเข้าถึงได้ง่าย 3. ปรับปรุงนโยบายอาหารกลางวัน อาหารเสริมที่โรงเรียนให้โปร่งใส 4. ใช้กลไกความร่วมมือการดูแลเด็กและเยาวชนด้วยแนวทางการจัดการจากฐานรากที่ทุกฝ่ายในชุมชน 5. สนับสนุนการดูแลเด็กนักเรียนในครัวเรือนแห่วงกลางเข้าไปในภารกิจหลักขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น 6. เพิ่มบทบาทครูและผู้บริหารโรงเรียนในการดูแลเด็กในครัวเรือนแห่วงกลาง 7. ใช้เครือข่ายผู้บริหารโรงเรียนในการดึงดูแลเด็กในครัวเรือนแห่วงกลางกลับเข้าสู่ระบบโรงเรียน

คำสำคัญ: การคงอยู่ในระบบการศึกษา, เด็ก, ครัวเรือนแห่วงกลาง

* บทความวิจัย สถาบันเสริมศึกษาและทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

** นักวิจัยชำนาญการพิเศษ สถาบันเสริมศึกษาและทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ email: kittipoom9963@gmail.com

The Factors Influence on Persistence in Education System of Thai Children in Skipped Generation Households^{*}

Kittipoom Visessak^{**}

(Received: September 21, 2020; Revised: December 15, 2020; Accepted: January 6, 2021)

Abstract

The objective of this article is to analyze various factors that influence the persistence to the education system of children in skipped generation households and to make policy recommendations regarding solutions to problems addressed, using the concept of vulnerability as a framework for education and analyzing the 2015 household socioeconomic survey data, National Statistical Office. Using the Binary Logistic Regression, the study found that most of the factors reduced the opportunity to remain in the education system of children in skipped generation household which are reduced with statistical significance, those are 1. Age of children 2. Going to work abroad for parents, Death of parents, Working in the provinces of the parents, and the separation of parents. 3. The use of Cambodian language or Gui tribute language spoken in households. 5. Receiving a free lunch / free supplement at the school in the past 1 - 5 years. 6. Welfare received from the state during the past 1-2 years. 7. Setting up households in the central and southern regions. This study has policy recommendations and measure recommendations to encourage children in a skipped generation household to remain in the education system which are 1. policy should be given to help children in skipped generation households of ethnic groups that are often overlooked or forgotten. 2. Expanding the scope of welfare policy Assistance to make the skipped generation household easily accessible. 3. Updated lunch policy Supplementary food at school to be transparent. 4. The use of cooperation mechanisms to care for children in skipped generation household with management approaches from foundations at all parties in the community. 5. Incorporation of caring for students in skipped generation households as a primary task of the local administrative organization. 6. Increasing the role of teachers and school administrators in caring for children in skipped generation households. 7. Using the network of school administrators to pull children in the in skipped generation households into the school system.

Keyword: Persistence in Education System, Children, Skipped Generation Households

^{*} Research Article from Institute for Continuing Study and Human Resources; Thammasat University.

^{**} Senior professional researcher; Institute for Continuing Study and Human Resources; Thammasat University. email: kittipoom9963@gmail.com

บทนำ

การพัฒนาเศรษฐกิจในช่วง 4 ทศวรรษที่ผ่านมาและการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากรได้ส่งผลทำให้ครัวเรือนไทยมีรูปแบบครัวเรือนที่หลากหลายกว่าเดิมที่รวมถึงครัวเรือนแอ่งกลาง ด้วย (ชาย โพธิสิตา, 2554; อมรเทพ จาวะลา, 2556; อนันต์ ภาวสุทธิไพสิฐ, 2558) ครัวเรือนไทยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจากประมาณ 11.9 ล้านครัวเรือนในปี พ.ศ. 2529 เพิ่มขึ้นเป็น 19.8 ล้านครัวเรือนในปี พ.ศ. 2552 เฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 2 ต่อปี และมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญหลายประการ ได้แก่ 1) ครอบครัวขยาย (ที่รวมถึงครอบครัวแอ่งกลาง) มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นและเป็นรูปแบบครอบครัวที่มีมากที่สุด ในสังคมไทย โดยเฉพาะในชนบท 2) ครอบครัวแบบไม่มีบุตรที่มีเพิ่มขึ้น 3) จำนวนครัวเรือนแอ่งกลางเพิ่มขึ้นอย่างมากแม้จะมีจำนวนครัวเรือนน้อยกว่าครัวเรือนประเภทอื่น ๆ แต่มีอัตราการเพิ่มสูงถึงร้อยละ 6.68 ต่อปี มีสัดส่วนเพิ่มเป็น 2 เท่าในช่วงเวลา 20 กว่าปีที่ผ่านมาและเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 20 ในปี 2562 โดยมีมากที่สุด ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ (อมรเทพ จาวะลา, 2556; Caspar Peek, Wassana Im-em, Rattanaporn Tangthanaseth, 2015; ชาย โพธิสิตา, 2554; เนื้อแพร เล็กเฟื่องฟู และ ธัญมัทม์ สรุงบุญมี, 2561) ทำให้ครัวเรือนแอ่งกลางเป็นปรากฏการณ์หนึ่งที่น่ากังวลต่อความเป็นอยู่และอนาคตของเด็กเพราะ ครัวเรือนแอ่งกลางจัดอยู่ในกลุ่มเปราะบางที่ขาดความพร้อมและโอกาสในด้านต่าง ๆ แต่ต้องการความช่วยเหลือ (กรมกิจการสตรีและครอบครัว, 2559) เนื่องจากเด็กในครัวเรือนแอ่งกลางขาดโอกาสที่จะได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพอย่างเหมาะสม

สถานการณ์ของเด็กในครัวเรือนแอ่งกลาง

ในบรรดาครัวเรือนประเภทต่าง ๆ นั้น ครัวเรือนแอ่งกลางมีสภาพความเป็นอยู่ที่ยากลำบากที่สุด เมื่อวัดจากรายได้และค่าใช้จ่ายต่อหัว โดยเฉพาะที่อยู่ในชนบทจะมีรายได้น้อยกว่าค่าใช้จ่ายต้องอาศัยเงินโอนที่ส่งมาให้จากคนที่เคยอาศัยอยู่แล้วย้ายออกจึงจะทำให้ครัวเรือนแอ่งกลางจำนวนหนึ่งมีรายได้เพียงพอกับรายจ่ายแต่ก็ยังมีครัวเรือนแอ่งกลางที่ไม่ได้รับเงินโอนที่เพียงพอหรืออย่างสม่ำเสมอรวมถึงที่ไม่เคยได้รับเงินโอนกลับมาให้เลยจึงทำให้จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือมากที่สุด (อนันต์ ภาวสุทธิไพสิฐ, 2558; research café : เว็บไซต์) ครัวเรือนแอ่งกลางในชนบทจะมีมากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือซึ่งการพึ่งพาอาศัยกันแบบเครือญาติลดน้อยลง มีสภาพต่างคนต่างอยู่มากขึ้น ผู้สูงอายุถูกปล่อยทิ้งให้มีชีวิตเพียงลำพังหรืออยู่กับหลาน ครัวเรือนแอ่งกลางร้อยละ 22 มีฐานะยากจน มีการขยายตัวมากที่สุดในช่วงปี 2543 -2556 (กรมกิจการสตรีและครอบครัว, 2556; อัญชลี แก้วสระศรี และคณะ, 2560) นอกจากนี้ครัวเรือนแอ่งกลางในชนบทของภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความเปราะบางต่อเนื่องและซ้ำซาก กล่าวคือ เป็นครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนไม่มีการศึกษาหรือการศึกษาสูงสุดเพียง

ระดับประถมศึกษาตอนต้น หัวหน้าครัวเรือนไม่มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจ มีสินทรัพย์ต่ำ เป็นครัวเรือนที่ต้องการช่วยเหลือด้วยแนวทางในการมุ่งสร้างศักยภาพให้กับคนรุ่นลูกและรุ่นหลาน โดยเฉพาะในด้านการศึกษา แนวทางในการสร้างอาชีพให้เกิดรายได้ และการให้ความสงเคราะห์ที่เพียงพอในกรณีที่หัวหน้าครัวเรือนไม่สามารถประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจได้ (อัมมาร์ สยามวาลาและคณะ, 2549)

เด็กในครัวเรือนแห่งกลางส่วนใหญ่ไม่ได้อยู่กับพ่อแม่เป็นเวลานาน และมีบ่อยครั้งที่พบว่าเด็กไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ตั้งแต่เกิด (Champaklay et al., 2012) ทำให้เด็กมีแนวโน้มมีภาวะโภชนาการที่ไม่เหมาะสม โดยเฉพาะเด็กที่มีอายุแรกเกิดถึง 6 ขวบ ซึ่งเป็นวัยที่มีความสำคัญที่สุดของการสร้างความเจริญเติบโตของสมอง พัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์และการเรียนรู้ที่สมวัยซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญต่อสภาพชีวิตเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ นอกจากนี้เด็กในครัวเรือนแห่งกลางยังมีอาการต่าง ๆ ที่บ่งชี้ถึงความเจ็บปวดทางจิตใจ เช่น ขาดความอบอุ่น ซึมเศร้า ว้าวุ่น หวาดกลัว วิตกกังวล เครียด มีพฤติกรรมเกรมีปัญหาทางอารมณ์ ปัญหาด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน รวมทั้งมีความเสี่ยงสูงกว่าเด็กที่อยู่กับพ่อแม่และแม่ที่มีเจ็บป่วยทางร่างกาย รวมทั้งมีความเสี่ยงหลายด้าน ๆ โดยเฉพาะความเสี่ยงทางเพศ อาชญากรรมและยาเสพติด (วิวรรณ คล้ายคลึง , วรณี เดียววิเศษ และจินตนา วัชรสินธุ์, 2018; เขียวพา, 2551; อมรวิษณุ นาคทรพรพ, จุฬารักษ์ มาเสถียรวงศ์, 2551; อีสานเดอะเรคคอร์ด: เว็บบไซต์; อัฒลอาซิส ประสิทธิ์หิมะ, 2560; Ramesh Adhikari, Aree Jampaklay, Aphichat Chamrathirong, Kerry Richter, Umaporn Pattaravanich, and Pata, a Vapattanawong, 2013) ส่วนในด้านการเรียนนั้นเด็กในครัวเรือนแห่งกลางมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่ต่ำกว่าเด็กทั่วไป มีโอกาสที่จะศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นน้อยกว่าเด็กที่อยู่กับพ่อแม่และแม่ (นิพนธ์ พัวพงศกร, 2556)

การศึกษาเกี่ยวกับครัวเรือนแห่งกลางส่วนใหญ่ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของผู้สูงอายุในการดูแลหลาน ผลกระทบของการย้ายถิ่นของพ่อแม่ที่มีต่อการพัฒนาการของลูก ๆ ในระยะยาว รวมถึงความเป็นอยู่ของผู้ดูแลทั้งสุขภาพทางกายและสุขภาพจิตการติดต่อและการส่งเงินกลับของพ่อแม่ของเด็ก (วิวรรณ คล้ายคลึง, วรณี เดียววิเศษ, และจินตนา วัชรสินธุ์, 2561) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับหลานมีทั้งด้านบวกและลบ ความรู้สึกเป็นภาระการเลี้ยงดูหลานและความวิตกกังวลในเรื่องต่าง ๆ ของผู้สูงอายุในครัวเรือนแห่งกลาง โดยเฉพาะอนาคตด้านการศึกษา รวมถึงการมีข้อจำกัดในการถ่ายทอดประสบการณ์ความรู้และการอบรมเลี้ยงดู (B.Ingersoll-Dayton et al., 2018; วณิชชา ณรงค์ชัย, ดุษฎี อายุวัฒน์, 2554; วิวรรณ คล้ายคลึง, วรณี เดียววิเศษ, และจินตนา วัชรสินธุ์, 2561) การศึกษาส่วนใหญ่เชื่อว่าครัวเรือนแห่งกลางส่งผลกระทบต่อทั้งปู่ย่าตายายและเด็กมากกว่าผลกระทบเชิงบวกและยังพบว่าการลงทุนด้านการศึกษาส่งผลให้มีการสะสมทักษะในระยะยาวของเด็กในครัวเรือนแห่งกลางมีน้อยกว่าเด็กที่อยู่

กับพ่อแม่อย่างพร้อมหน้า ส่วนเด็กในครัวเรือนแห่วงกลางภาคตะวันออกเฉียงเหนือไม่ได้รับการส่งเสริมจากปู่ย่าตายายให้ได้เรียนหนังสือที่ดีพอและในภาพรวมเด็กในครัวเรือนแห่วงกลางมีโอกาสที่ลดลงที่จะเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัย (มิ่งสรรพ ขาวสะอาดและณัฐสารภรณ์ เลียมจรัสกุลบรรณาธิการ, 2556; เนื้อแพร เล็กเฟื่องฟู และ รัชญัมภ์ สรุงบุญมี, 2561; ไพศาล สังโวลี : เว็บไซค์)

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยไม่พบว่ามีการศึกษาเกี่ยวกับการคงอยู่ในระบบการศึกษาของเด็กในครัวเรือนแห่วงกลางในระดับมหภาค ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับการคงอยู่ของเด็กในครัวเรือนแห่วงกลางในระบบการศึกษาซึ่งจะช่วยให้สามารถทราบถึงอิทธิพลของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีต่อการคงอยู่ในระบบการศึกษาของเด็กในครัวเรือนแห่วงกลางที่จะนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และการขับเคลื่อนการส่งเสริมการยังคงอยู่ในระบบการศึกษาของเด็กในครัวเรือนแห่วงกลางได้อย่างตรงจุด ครอบคลุมมิติต่าง ๆ มากกว่าอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

แนวคิดที่ใช้ในการศึกษา : ครัวเรือนแห่วงกลางกับความเสี่ยง ความเปราะบาง และความยากไร้

ความเปราะบางเป็นแนวคิดที่พิจารณาได้จากหลายมิติ ได้แก่มิติทางเศรษฐกิจ ที่พิจารณาจากรายได้ รายจ่าย การขาดโอกาสทางเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพอนามัย เช่น ภาวะทุโภชนาการ การมีสุขภาพที่แย่อ ด้านการศึกษา เช่น การขาดโอกาสทางการศึกษา และทางการเมือง เช่น การมีสิทธิทางการเมืองที่จำกัด โดยในแต่ละสังคมจะมีการกำหนดความเปราะบางของบุคคลที่แตกต่างกันไป

ความยากไร้หมายถึงความยากลำบากและการไม่มีในภาวะปัจจุบันและในอนาคต ส่วนความเปราะบางหมายถึง โอกาสที่จะตกอยู่ในความยากลำบาก โดยที่ความเสี่ยงเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งของความเปราะบางของครัวเรือน หรือความยากไร้ของครัวเรือน

ครัวเรือนแห่วงกลางถูกจัดเป็นครัวเรือนประเภทหนึ่งที่มีความเปราะบางที่ต้องได้รับการดูแลส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและภาคส่วนต่าง ๆ เพราะมีความเปราะบางทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ การศึกษาทั้งในแง่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคงอยู่ในระบบการศึกษา และโอกาสในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ในระบบการศึกษาของเด็กในครัวเรือนแห่วงกลาง
2. เพื่อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับการแก้ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาในระบบการศึกษารวมถึงข้อเสนอแนะแนวทางในการช่วยเหลือส่งเสริมให้เด็กในครัวเรือนแห่วงกลางมีโอกาสมากขึ้นในการคงอยู่ในระบบการศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและตัวอย่าง

การศึกษานี้ใช้ข้อมูลจากการสำรวจสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2558 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ

ประชากรในการศึกษานี้ ได้แก่ เด็กในครัวเรือนแห่งกลางที่อายุต่ำกว่า 15 ปีทั่วประเทศในปี 2558 จำนวน 1,429,993 คน เป็นจำนวนตัวเลขที่ได้จากการถ่วงน้ำหนักข้อมูลของตัวอย่างเด็กในครัวเรือนแห่งกลางในปี 2558 จำนวน 3,076 คน ที่ได้จากการใช้คำสั่ง select case และการคัดกรองข้อมูลโดยตรงจากหน้าจอคอมพิวเตอร์ การเลือกตัวอย่างเป็นการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive selection) เนื่องจากการสำรวจนี้ของสำนักงานสถิติแห่งชาติไม่ได้กำหนดค่าของเด็กในครัวเรือนแห่งกลางไว้โดยตรง จึงต้องคัดเลือกและคัดกรองข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลของเด็กในครัวเรือนแห่งกลาง โดยเฉพาะ

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ตัวแปรเชิงประชากร เช่น เพศ อายุ ภาษาที่ใช้พูดในครัวเรือน ภูมิภาคที่อาศัยอยู่ และตัวแปรที่เกี่ยวกับการเป็นครัวเรือนแห่งกลาง เช่น สาเหตุที่ไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ ระยะเวลาที่ไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ เป็นต้น โดยมีรายละเอียดแสดงในตารางที่ 1

ตัวแปรตาม ได้แก่ การคงอยู่ในระบบการศึกษาของเด็กในครัวเรือนแห่งกลาง ในที่นี้คือระดับชั้นที่เด็กในครัวเรือนแห่งกลางกำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษา

ค่านิยมเชิงปฏิบัติการ ของ การคงอยู่ในระบบการศึกษา หมายถึงการที่เด็กในครัวเรือนแห่งกลางยังคงเรียนหนังสืออยู่ในโรงเรียน

เครื่องมือวิจัย

ได้แก่ ข้อมูลการสำรวจภาวะทางเศรษฐกิจและครัวเรือน พ.ศ.2558 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ โดยใช้แบบสำรวจ “สศส.2 การสำรวจสมาชิกและการใช้จ่ายของครัวเรือน” ที่เก็บข้อมูลต่าง ๆ เป็นรายบุคคลของแต่ละครัวเรือนที่ถูกบันทึกอยู่ใน record ที่ 2 ซึ่งเป็นข้อมูลระดับบุคคล ที่ได้ Aggregate ข้อมูลให้เป็นข้อมูลระดับครัวเรือนที่ข้อมูลของสมาชิกครัวเรือนเดียวกันจะอยู่ภายใต้ครัวเรือนเดียวกันแต่แยกต่างหากจากกัน

ตารางที่ 1 แสดงตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ต่อการคงอยู่ในระบบการศึกษาของ

ตัวแปร	จำนวน (คน)	ต่ำสุด	สูงสุด	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความหมาย
1.NEW_HH_NO	3076	229	51,855	30,175	11372.1	เลขที่บ้านที่สำรวจ
2.ความสัมพันธ์กับ หัวหน้าครัวเรือน	3076	6	6	6.00*	.000	6 = ลูกของลูก
3.เพศ	3076	0	1	0.499	.500	0 = หญิง 1 = ชาย
4.อายุของเด็ก	3076	0	14	7.81	3.945	0 = อายุต่ำกว่า 1 ปี
5.ภาษาที่ใช้ในครัวเรือน	3076	1	7	1.14	.772	1= ไทย 2 = มาเลย์/ยาวิ 3 = จีน 4= มอญ/พม่า 5 = กัมพูชา/ส่วย 6=กะเหรี่ยง 7= อื่น ๆ
6.ผู้ที่เด็กอาศัยอยู่ด้วย	3076	4	4	4.00*	.000	4 = อยู่กับญาติ
7.เรียนชั้นอนุบาล/เด็ก เล็ก	3076	.00	1	.1963	.39723	0 = ไม่ใช่ 1= ใช่
8.เรียนชั้นม.1 - ม.3	3076	.00	1	.1427	.34977	0 = ไม่ใช่ 1= ใช่
9..เรียนชั้น ม.4 - ม.6	3076	.00	1	.0004	.01997	0 = ไม่ใช่ 1= ใช่
10.ชั้นที่กำลังเรียน ทั้งหมด	3076	.00	1	.3394	.47352	0 = ไม่ใช่ 1= ใช่
11.จบต่ำกว่า ประถมศึกษา	3076	.00	1	.2792	.44859	0 = ไม่ใช่ 1= ใช่
12.จบประถมศึกษา	3076	.00	1	.4714	.49918	0 = ไม่ใช่ 1= ใช่
13.พ่อแม่เสียชีวิต	3076	.00	1	.0326	.17764	0 = ไม่ใช่ 1= ใช่
14.พ่อแม่แยกทางกัน	3076	.00	1	.4184	.81350	0 = ไม่ใช่ 1= ใช่
15.พ่อแม่ทำงาน ต่างจังหวัด	3076	.00	1	.6824	.46556	0 = ไม่ใช่ 1= ใช่

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ตัวแปร	จำนวน (คน)	ต่ำสุด	สูงสุด	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความหมาย
16.พ่อแม่ทำงาน ต่างประเทศ	3076	.00	1	.0220	.14654	0 = ไม่ใช่ 1 = ใช่
17.ภาคกลาง	3076	.00	1	.1551	.36197	0 = ไม่ใช่ 1 = ใช่
18.ภาคเหนือ	3076	.00	1	.2210	.41493	0 = ไม่ใช่ 1 = ใช่
19.ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ	3076	.00	1	.5483	.49766	0 = ไม่ใช่ 1 = ใช่
20.ภาคใต้	3076	.00	1	.0572	.23215	0 = ไม่ใช่ 1 = ใช่

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้ข้อมูลจากการสำรวจภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ.2558 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ โดยใช้ข้อมูล record ที่ 2 ที่สำรวจด้วย “แบบสำรวจสมาชิกและการใช้จ่ายของครัวเรือน” ดังกล่าวข้างต้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนพ.ศ.2558ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ใน Record ที่ 2 ซึ่งได้ aggregate ข้อมูลรายบุคคลให้เป็นข้อมูลระดับครัวเรือนที่ทำให้สามารถวิเคราะห์ข้อมูลในระดับครัวเรือนได้โดยนำข้อมูลต่าง ๆ มาจัดทำเป็นตัวแปรพยากรณ์เพื่อการวิเคราะห์ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้างต้นแสดงถึงจำนวนตัวอย่างที่เท่ากันของตัวแปรทุกตัวที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ ซึ่งเป็นเงื่อนไขประการหนึ่งของการวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกแบบทวิ

การที่ตัวแปร ความสัมพันธ์กับหัวหน้าครัวเรือน มีค่า = 6 และเป็นค่าคงที่ หมายถึงเป็นลูกของลูก (คือหลาน) ของหัวหน้าครัวเรือน มีจำนวน 3076 คน เช่นเดียวกับตัวแปร ผู้ที่เด็กอาศัยอยู่ด้วย ที่มีค่าตัวแปร = 4 และเป็นค่าคงที่ มีจำนวน 3076 คน คืออาศัยอยู่กับญาติ หมายความว่า ตัวอย่างทั้งหมดนี้ที่มีจำนวน 3,076 คนเป็นเด็กที่อาศัยอยู่กับปู่ย่าตายายเพียงลำพังในครัวเรือน โดยไม่มีคนอายุรุ่นอื่นอยู่ร่วมด้วย นั่นคือข้อมูลทั้งหมดนี้เป็นข้อมูลของเด็กในครัวเรือนแห่งกลางโดยเฉพาะ

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกส์แบบทวิ (Binary Logistic Regression) มีตัวแปร 9 ตัวแปรในการอธิบายโอกาสที่เด็กในครัวเรือนแห่งกลางซึ่งอายุต่ำกว่า 15 ปียังคงเรียนอยู่ในโรงเรียนมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างมีนัยสำคัญ โดยมีค่า $-2 \text{ Likelihood} = 108917.746$ มี Model Chi-square = 1723370.54 (df = 28) มีระดับนัยสำคัญที่ระดับ .000 หมายถึงการยอมรับสมมติฐาน H_1 : ค่าสัมประสิทธิ์ $\neq 0$ แสดงว่าชุดตัวแปรทำนาย (x 's) สามารถร่วมกันทำนายโอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์ที่สนใจ ในที่นี้คือการคงอยู่ในระบบการศึกษา และมีค่า Cox & Snell $R^2 = .700$ โดยสมการสำหรับพยากรณ์การคงอยู่ในระบบการศึกษาหรือการยังคงเรียนอยู่ในโรงเรียนของเด็กในครัวเรือนแห่งกลางมีดังต่อไปนี้

$$ATTN = \frac{e^{-4.347x_1 + 3.657x_2(1) + 1.124x_2(3) + 828x_2(4) - 966x_2(5) - 1.732x_3(1) - 1.121x_3(2) - 1.592x_3(3) - 2.273x_3(4) - 2.680x_3(5) + 40.302x_4(1) + 38.988x_4(2) + 52.030x_5(1) + 2.439x_6(1) - 0.74x_7(1) + 905x_7(2) - 751x_7(3) - 1250x_7(4) - 979x_7(5) - 855x_8(1) + 40.302x_4(1) + 38.988x_4(2) + 52.030x_5(1) + 2.439x_6(1) - 0.74x_7(1) + 905x_7(2) - 751x_7(3) - 1250x_7(4) - 979x_7(5) - 855x_8(1) - 2.618x_8(2) - 975x_9(1) - 230x_9(2)}}{1 + e^{-4.347x_1 + 3.657x_2(1) + 1.124x_2(3) + 828x_2(4) - 966x_2(5) - 1.732x_3(1) - 1.121x_3(2) - 1.592x_3(3) - 2.273x_3(4) - 2.680x_3(5) + 40.302x_4(1) + 38.988x_4(2) + 52.030x_5(1) + 2.439x_6(1) - 0.74x_7(1) + 905x_7(2) - 751x_7(3) - 1250x_7(4) - 979x_7(5) - 855x_8(1) - 2.618x_8(2) - 975x_9(1) - 230x_9(2)}}$$

$$\frac{40.302x_4(1) + 38.988x_4(2) + 52.030x_5(1) + 2.439x_6(1) - 0.74x_7(1) + 905x_7(2) - 751x_7(3) - 1250x_7(4) - 979x_7(5) - 855x_8(1)}{40.302x_4(1) + 38.988x_4(2) + 52.030x_5(1) + 2.439x_6(1) - 0.74x_7(1) + 905x_7(2) - 751x_7(3) - 1250x_7(4) - 979x_7(5) - 855x_8(1)}$$

$$\frac{-2.618x_8(2) - 975x_9(1) - 230x_9(2)}{-2.618x_8(2) - 975x_9(1) - 230x_9(2)}$$

เมื่อนำสมการกลับไปทำนายข้อมูลในตัวอย่างได้ค่าการทำนายถูกต้องร้อยละ 98.9 ซึ่งโดยภาพรวมสมการมีความเหมาะสมกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับสูง โดยตัวแปรอิสระที่มีส่วนช่วยอธิบายการยังคงศึกษาอยู่ในระบบโรงเรียนของเด็กในครัวเรือนแห่งกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 9 ตัวแปร มีผลการศึกษา ดังนี้ (คำว่า “เด็ก” ในผลการศึกษานี้ หมายถึง “เด็กในครัวเรือนแห่งกลาง”)

1) อายุ (x_1) พบว่า เมื่อเด็กมีอายุเพิ่มขึ้น 1ปี จะทำให้โอกาสที่จะยังคงเรียนหนังสือลดลงถึงร้อยละ 98.7 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

2) ภาษาที่ใช้ในครัวเรือน (x_2) พบว่า

2.1 เด็กที่พูดภาษาไทยในครัวเรือน ($x_{2(1)}$) มีโอกาสที่ยังคงเรียนหนังสืออยู่มากกว่าเด็กที่ไม่ได้พูดภาษาไทยในครัวเรือนเป็น 38.756 เท่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2 เด็กที่พูดภาษาจีนในครัวเรือน ($x_{2(3)}$) มีโอกาสที่ยังคงเรียนหนังสืออยู่มากกว่าเด็กที่ไม่ได้พูดภาษาจีนในครัวเรือน 1.124 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

- 2.3 เด็กที่พูดภาษา มอญ/พม่า ในครัวเรือน ($x_{2(4)}$) มีโอกาสที่ยังคงเรียนหนังสืออยู่มากกว่าเด็กที่ไม่ได้พูดภาษามอญ/พม่าในครัวเรือน .828 เท่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001
- 2.4 เด็กที่พูดภาษาเขมร/ส่วยภายในครัวเรือน ($x_{2(5)}$) มีโอกาสที่ยังคงเรียนหนังสือน้อยกว่าเด็กที่ไม่ได้พูดเขมร/ส่วยในครัวเรือนถึงร้อยละ 61.9 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001
3. สาเหตุที่ไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ (x_3)
- 3.1 เด็กที่พ่อแม่เสียชีวิต ($x_{3(1)}$) มีโอกาสที่ยังคงเรียนหนังสืออยู่น้อยกว่าเด็กที่พ่อแม่ไม่ได้เสียชีวิตคิดเป็นร้อยละ 82.3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001
- 3.2 เด็กที่พ่อแม่แยกทางกัน ($x_{3(2)}$) มีโอกาสที่ยังคงเรียนหนังสืออยู่น้อยกว่าเด็กที่พ่อแม่ไม่ได้แยกทางกันคิดเป็นร้อยละ 67.4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001
- 3.3 เด็กที่พ่อแม่ไปทำงานต่างจังหวัด ($x_{3(3)}$) มีโอกาสที่ยังคงเรียนหนังสืออยู่น้อยกว่าเด็กที่พ่อแม่ไม่ได้ไปทำงานต่างจังหวัดคิดเป็นร้อยละ 79.7 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001
- 3.4 เด็กที่พ่อแม่ไปทำงานต่างประเทศ ($x_{3(4)}$) มีโอกาสที่ยังคงเรียนหนังสืออยู่น้อยกว่าเด็กที่พ่อแม่ไม่ได้ไปทำงานต่างประเทศคิดเป็นร้อยละ 89.7 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001
- 3.5 เด็กที่ไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ด้วยสาเหตุอื่น ๆ ($x_{3(5)}$) มีโอกาสที่ยังคงเรียนหนังสืออยู่น้อยกว่าเด็กที่ไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ด้วยสาเหตุอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 93.1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001
4. สถานที่เรียนหนังสือ (x_4)
- 4.1 เด็กที่กำลังเรียนอยู่ในโรงเรียนเอกชน ($x_{4(1)}$) มีโอกาสที่ยังคงเรียนหนังสืออยู่มากกว่าเด็กที่ไม่ได้เรียนในโรงเรียนเอกชน เป็น $3.183E+17$ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.001
- 4.2 เด็กที่กำลังเรียนอยู่ในโรงเรียนรัฐบาล ($x_{4(2)}$) มีโอกาสที่ยังคงอยู่เรียนหนังสืออยู่มากกว่าเด็กที่ไม่ได้กำลังเรียนอยู่ในโรงเรียนรัฐบาลคิดเป็น $8.559E+16$ เท่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001
5. ระดับชั้นที่กำลังเรียนอยู่ (x_5)
- 5.1 เด็กที่กำลังเรียนอยู่ระดับมัธยมต้น ($x_{5(1)}$) มีโอกาสที่ยังคงเรียนหนังสืออยู่มากกว่าเด็กที่ไม่ได้เรียนในระดับชั้นนี้เป็น $3.949E+22$ เท่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001
6. ระดับชั้นที่เรียนจบ (x_6)
- 6.1 เด็กที่เรียนจบชั้นอนุบาล/เด็กเล็กแล้ว ($x_{6(1)}$) มีโอกาสที่จะยังคงเรียนหนังสืออยู่มากกว่าเด็กที่ไม่ได้เรียนจบชั้นอนุบาล/เด็กเล็กเป็น 11.46 เท่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

7. จำนวนปีที่ได้รับอาหารกลางวันฟรี/อาหารเสริมที่โรงเรียน (x_7)

จำนวนปีที่เด็กได้รับอาหารกลางวันฟรี/อาหารเสริมที่โรงเรียนในระยะเวลา 1, 3, 4 และ 5 ปีที่ผ่านมา หรือ ($x_{7(1)}$), ($x_{7(3)}$), ($x_{7(4)}$), ($x_{7(5)}$) ทำให้เด็กมีโอกาที่จะยังคงเรียนหนังสืออยู่น้อยกว่าเด็กที่ไม่ได้รับอาหารกลางวันฟรีหรืออาหารเสริมที่โรงเรียนในระยะเวลา 1, 3, 4 และ 5 ปีที่ผ่านมาคิดเป็นร้อยละ .071 52.8 71.3 และ 62.4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 .001 .001 .001 และ .001 ตามลำดับ

มีเพียงจำนวนปีที่เด็กได้รับอาหารกลางวันฟรี/อาหารเสริมที่โรงเรียนในระยะเวลา 2 ปีที่ผ่านมาหรือ ($x_{7(2)}$) ที่ส่งผลให้มีโอกาสที่จะยังคงเรียนหนังสืออยู่มากกว่าเด็กที่ไม่ได้รับอาหารกลางวันฟรี/อาหารเสริมที่โรงเรียนในระยะเวลา 2 ปีที่ผ่านมาเป็น 2.472 เท่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

8. จำนวนปีที่สมาชิกในครัวเรือนได้รับสวัสดิการจากรัฐ (x_8)

จำนวนปีที่สมาชิกในครัวเรือนของเด็กได้รับสวัสดิการจากรัฐในระยะเวลา 1 และ 2 ปีที่ผ่านมา หรือ ($x_{8(1)}$) และ ($x_{8(2)}$) มีโอกาสที่จะยังคงเรียนหนังสืออยู่น้อยกว่าเด็กในครัวเรือนที่มีสมาชิกได้รับสวัสดิการจากรัฐในระยะเวลา 1 ปีที่ผ่านมาคิดเป็นร้อยละ 57.5 และ 92.7 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ตามลำดับ

9. ภูมิภาค (x_9)

เด็กที่มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคกลาง ภาคใต้ หรือ ($x_{9(1)}$), ($x_{9(2)}$) มีโอกาสที่จะยังคงเรียนหนังสืออยู่น้อยกว่าเด็กที่ไม่ได้อยู่ในภาคกลาง ภาคใต้คิดเป็นร้อยละ 62.3 และ 20.6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์โลจิสติกส์แบบทวี เด็กในครัวเรือนแห่งกลางยังเรียนหนังสืออยู่พ.ศ.2558

ตัวแปร	B	S.E.	Exp(B)
อายุ (x_1)	-4.374***	.018	.013
ไทย ($x_{2(1)}$)	3.657**	1.106	38.756
มาเลย์/ซาวิ ($x_{2(2)}$)	-4.869	121.644	.008
จีน ($x_{2(3)}$)	1.124***	.053	3.077
มอญ/พม่า ($x_{2(4)}$)	.828***	.146	2.289
กัมพูชา/ส่วย ($x_{2(5)}$)	-.966***	.083	.381

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ตัวแปร	B	S.E.	Exp(B)
สาเหตุที่ไม่ได้อยู่กับพ่อและแม่ (x ₃)			
พ่อและ/แม่เสียชีวิต (x ₃₍₁₎)	-1.732***	.059	.177
พ่อและแม่แยกทางกัน (x ₃₍₂₎)	-1.121***	.057	.326
พ่อและ/แม่ทำงานต่างจังหวัด (x ₃₍₃₎)	-1.592***	.082	.203
พ่อและ/หรือแม่ทำงานต่างประเทศ (x ₃₍₄₎)	-2.273***	.195	.103
สาเหตุอื่น ๆ (x ₃₍₅₎)	-2.680***	.073	.069
สถานที่เรียน (x ₄)			
โรงเรียนเอกชน (x ₄₍₁₎)	40.302***	4.883	3183E+17
โรงเรียนรัฐบาล (x ₄₍₂₎)	38.988***	4.883	8.559E+16
ระดับชั้นที่กำลังเรียน (x ₅)			
มัธยมต้น (x ₅₍₁₎)	52.030***	6.097	3.949E+22
มัธยมปลาย (x ₅₍₂₎)	51.729	135.044	2922E+22
ระดับชั้นที่เรียนจบ (x ₆)			
อนุบาล/เด็กเล็ก (x ₆₍₁₎)	2.439***	.142	11.461
ภูมิภาค (x ₉)			
ภาคกลาง (x ₉₍₁₎)	-.975***	.025	.377
ภาคใต้ (x ₉₍₂₎)	-.230***	.046	.794

2 Likelihood 108917.746

Chi- square 1723370.54*** (df = 25)

 Cox & Snell R² .700

Percentage correctly classification 98.9

***P < .001 *P < .05

n = 3076 (weight cases = 1429993)

สรุปผลการวิจัย

การศึกษานี้มีผลการศึกษาที่สำคัญ ได้แก่ ปัจจัยเรื่องพ่อแม่ไปทำงานต่างประเทศ เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการคงอยู่ในระบบการศึกษาของเด็กในครัวเรือนแห่วงกลางอย่างมาก สอดคล้องกับการศึกษาของอับดุลอาซิส ประสิทธิ์หิมะ(2017) ที่พบว่าเด็กที่เคยแยกกันอยู่กับพ่อแม่เนื่องจากพ่อแม่ไปทำงานต่างประเทศนั้นจะมีปัญหาทางด้านพฤติกรรมมากกว่าเด็กที่อยู่ด้วยกันกับพ่อแม่ ทั้งพฤติกรรมเกเร ปัญหาทางด้านอารมณ์ พฤติกรรมการอยู่ไม่นิ่ง ปัญหาความสัมพันธ์กับเพื่อนและพฤติกรรมความสัมพันธ์ทางสังคม ในขณะที่การคงอยู่ในระบบการศึกษาที่ลดลงในช่วงปี 2552 -2557 มีสาเหตุสำคัญมาจากการที่เด็กอพยพติดตามผู้ปกครอง ในขณะที่ปัจจัยในเรื่องชาติพันธุ์ที่ผูกติดอยู่กับภาษาพูดในครัวเรือนนั้น การศึกษานี้พบว่า เด็กในครัวเรือนแห่วงกลางที่เป็นคนกลุ่มน้อยชาติพันธุ์กัมพูชา / ส่วนนั้น...

อภิปรายผลการวิจัย

การคงอยู่ในระบบการศึกษา เป็นเรื่องที่มีความสำคัญประการหนึ่งของประเทศ โอกาสที่ลดลงในการคงอยู่ในระบบการศึกษาเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นทุกปีโดยมีสาเหตุหลายประการ โดยในช่วงปี 2552 -2557 นั้น ปัญหาการอพยพตามผู้ปกครอง เป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งของการที่เด็กไม่ได้อยู่ในระบบการศึกษา ซึ่งเด็กในครัวเรือนแห่วงกลาง ก็เป็นกลุ่มหนึ่งที่ประสบปัญหานี้

ข้อค้นพบที่สำคัญประการหนึ่งคือ เด็กในครัวเรือนแห่วงกลางที่พูดภาษากัมพูชา / ส่วนในครัวเรือนถือเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นชนกลุ่มน้อยและด้อยโอกาสมีโอกาสน้อยที่จะคงอยู่ในระบบการศึกษาน้อยกว่าเด็กในครัวเรือนแห่วงกลางที่พูดภาษาอื่น ๆ ในครัวเรือน การเป็นผู้ด้อยโอกาสมักทำให้ถูกมองข้ามหรือถูกหลงลืม ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงการสวัสดิการช่วยเหลือให้คงอยู่ในระบบการศึกษาได้แม้ว่ารัฐบาลจะกำหนดนโยบายเรียนฟรีในการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับเด็กทุกคน สอดคล้องกับการวิจัยที่พบว่า การมีเชื้อชาติต่างจากเด็กทั่วไปเป็นสาเหตุประการหนึ่งที่เด็กจะออกจากโรงเรียนก่อนจบการศึกษา (โสธิตา ผุฏฐธรรม,2556) ส่วนการที่พ่อแม่ไปทำงานต่างประเทศนั้นมีการศึกษาที่พบว่าส่งผลกระทบต่อเด็กที่ถูกทิ้งไว้เบื้องหลังหลายประการ

ส่วนการที่เด็กในครัวเรือนแห่วงกลางที่เมื่อมีอายุมากขึ้น 1 ปีจะมีโอกาสลดลงที่จะยังคงอยู่ในระบบการศึกษานั้น สอดคล้องกับงานศึกษาของคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่นที่ระบุว่า เด็กในครัวเรือนแห่วงกลางที่อยู่ในชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไม่ได้ถูกปู่ย่าตายายส่งเสริมให้เห็นความสำคัญของการศึกษา เด็กไม่มีเป้าหมายในชีวิตที่ชัดเจน ไม่รู้ว่าจะเรียนไปทำไม ทำให้ไม่ได้รับการศึกษาที่ดีพอ และอยู่ในวังวนของการเป็นแรงงานไร้ฝีมือที่รายได้ต่ำ หรือการเข้าสู่วังวนของการทำผิดกฎหมาย โดยเฉพาะในเรื่องยาเสพติด (EsanBiz.com : เว็บไซต์)

สำหรับข้อค้นพบเรื่องปัญหาเกี่ยวกับอาหารเสริมหรืออาหารกลางวันที่โรงเรียนที่ส่งผลกระทบต่ออยู่ในระบบการศึกษาของเด็กในครัวเรือนแห่งกลางนั้น ก็ได้ยืนยันถึงปัญหาเรื่องการทุจริตอาหารกลางวันในโรงเรียนที่ยังคงเกิดขึ้นอย่างซ้ำซากและยังไม่สามารถแก้ไขให้หมดไปได้ (มตินขสุดสัปดาห์ : เว็บไซท์)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยครั้งนี้

หน่วยงานและภาคส่วนต่าง ๆ จำเป็นต้องช่วยเหลืออย่างเป็นรูปธรรมและอย่างเป็นระบบเพื่อที่จะช่วยบรรเทาและแก้ไขปัญหาที่ไม่ให้ส่งผลกระทบต่อตัวเด็กเองและต่อสังคมโดยรวมเนื่องจากครัวเรือนแห่งกลางไม่สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้ลุล่วงได้เอง

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กรมกิจการเด็กและเยาวชน และ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรบูรณาการนโยบายการช่วยเหลือเด็กในครัวเรือนแห่งกลางเพื่อให้ความครอบคลุมและครัวเรือนแห่งกลางเข้าถึงได้ง่าย เนื่องจากเด็กในครัวเรือนแห่งที่ยากจน จัดเป็นกลุ่มหนึ่งที่ด้อยโอกาสและเปราะบางที่มักถูกลืมหรือถูกมองข้าม (บวรสม ลีระพันธ์ และคณะ, 2559)

2. ข้อเสนอแนะเชิงมาตรการ

การสร้างความตระหนักถึงปัญหานี้ให้กับครูผู้สอนและผู้บริหาร โรงเรียนเพื่อดำเนินมาตรการเชิงรุกในการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในครัวเรือนแห่งกลาง

3. ข้อเสนอแนะในการสำรวจข้อมูล

การสำรวจข้อมูลสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน (SES) ควรกำหนดข้อคำถามที่ระบุถึงครัวเรือนแห่งกลางอย่างเฉพาะเจาะจงเพื่อให้สามารถนำข้อมูลมาใช้วิเคราะห์ได้โดยตรง

4. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาศึกษาในลักษณะที่เป็น Time Series เช่น พ.ศ. 2553 -2563

เอกสารอ้างอิง

เดอะอีสานเรคคอร์ด. (2016). “ครอบครัวแห่งกลาง” ภาวะที่เกิดขึ้นในภาคอีสาน. สืบค้นจาก

<https://isaanrecord.com/2016/02/01/ครอบครัวแห่งกลาง-ภาว/>

- เนื่อแพร เล็กเฟื่องฟู และ รัชมัทธม สรุงบุญมี. (2562). *มองบทบาทของสภาวะครัวเรือนแห่งกลางต่อการพัฒนาคนผ่านฐานข้อมูล Longitudinal ของไทย ความเหลื่อมล้ำในเชิงโอกาสของเด็กและสภาวะครัวเรือนแห่งกลาง*. สืบค้นจาก <https://www.pier.or.th/en/?abridged=มองบทบาทของสภาวะครัวเรือน>
- ไพศาล สังโวลี. (2562). *เศรษฐกิจโตแต่เกษตรกรต้นอีสานหนีท่วมหัวครอบครัวแห่งกลาง*. ค้นจาก <https://www.esanbiz.com/12972>
- วนิชชา ณรงค์ชัย และ คุณฤดี อายุวัฒน์. (2554). *รูปแบบการอยู่อาศัยร่วมกันของคนข้ามรุ่นในครอบครัวผู้ย้ายถิ่นอีสาน*. *วารสารวิจัยมข.* 11(3).
- จิวรรณ คล้ายคลึง, วรรณิ เดียววิเศษ, และจินตนา วัชรสินทร์. (2018). *ความเครียดในการทำบทบาทแม่ของย่า/ยายที่ดูแลหลานวัยขวบปีแรก*. *วารสารคณะพยาบาลศาสตร์*. มหาวิทยาลัยบูรพา. 26(1).
- อมรเทพ จาวะลา. (2556). *การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครัวเรือนไทย*. ใน *มิ่งสรรพ ขาวสะอาด, ญัฐากรณ์ เลียมจรัสกุล(บรรณาธิการ), ชีวิตคนไทยในสองทศวรรษของการพัฒนา : หนังสือชุดผู้ออนาคตไทย.เชียงใหม่: สถาบันศึกษานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*. สืบค้นจาก <https://tdri.or.th/wp-content/uploads/2014/09/KhonThai3-final.pdf>
- อับดุลอาซิส ประสิทธิ์หิมะ. (2560). *การย้ายถิ่นของพ่อแม่กับพฤติกรรมของลูกในถิ่นต้นทาง*. *เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ (Proceedings) การสัมมนาเครือข่ายนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ครั้งที่ 16 ประจำปีการศึกษา 2559 วันที่ 29-30 มิถุนายน 2560*
- อัมมาร์ สยามวาลา, วรวรรณ ชาญด้วยวิทย์,นิรมล สุธรรมกิจ, กุลกรณ์ อ้นนานนท์, สุวิมล พักทอง, บวรพรรณ อึ้งกุล, และ พັນยุทธิ์ สานติยานนท์. (2549). *รายงานฉบับสมบูรณ์เรื่องการประเมินความเสี่ยงและความเปราะบางทางสังคม: การวัดภาวะความยากไร้และความเปราะบางทางสังคมสู่แนวทางนำไปปฏิบัติได้ในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.ค้นจาก <https://tdri.or.th/2012/12/h103/>
- Jampaklay, A. et al., *Children Living Apart from Parents Due to Internal Migration*, IPSR Publication No. 397, 2012. Retrieved from www.ipsr.mahidol.ac.th/ipsr/Research/CLAIM/Download/CLAIM-Report-FinalReport.pdf

---

Research Cafe. (2019). *ครอบครัวห่วงกลาง ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง
ครัวเรือน*. สืบค้นจาก <https://researchcafe.org/skipped-generation-households/>

*****